

dést azonnal szavazásra bocsátotta. A meglepetésszerűen elrendelt szavazás két szótöbbséget hozott az elnöki javaslatnak és így az osztályülés kimondta, hogy a kettőnk együttesen tárgyalt javaslatát a következő szesszióra halasztja.

Habár tehát ez alkalommal ebben a kérdésben nem tudtunk döntést provokálni, tagadhatatlan, hogy maga az a tény, hogy erről a kényes kérdéstről a Nemzetközi Statisztikai Intézet ülésén objektív módon tárgyalni lehetett, minden esetre haladás, mert a hangulatnak erős változá-

sát mutatja. A háború utáni első üléseken még olyan volt a hangulat, hogy a nemzetiségi statisztikával kapcsolatos semmiféle kérdést még tárgyalni sem lehetett volna.

A jövő év őszén Varsóban tartandó ülésen minden esetre újra előhozzuk ezt a kérdést és reményünk van arra, hogy a mostaninál jobb előkészítés után a következő szesszió már konkrét eredményeket is fogunk elérhetni a nemzetiségi statisztika tekintetében.

Kovács Alajos dr.

III.

A kairói ülésen tárgyalt gazdaságstatisztikai kérdések.

Les questions de statistique économique discutées à la Session du Caire.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet, mint mindenkor, úgy kairói ülésein is, behatóan foglalkozott a gazdasági statisztika problémáival. A háború után, a gazdasági életben világszerte tapasztalt zavarok és eltolódások előtérbe állították a gazdasági kérdéseket. A gazdasági kérdések helyes megoldása feltételezi a tényleges gazdasági állapotok lehető pontos ismeretét, amihez a gazdasági statisztika segítségével juthatunk el. De a gazdasági élet pontos, számszerű megállapítása annak több megnyilvánulásában ma még kielégítő módon nem lehetséges. A Nemzetközi Statisztikai Intézet, ennek tudatában, a gazdasági statisztika módszereinek tanulmányozására bizottságot küldött ki, amely a Nemzetek Szövetségének gazdasági bizottságával karöltve működik 1922 óta. A gazdasági statisztikai módszerek egyöntetűségét biztosítani hivatott ez a bizottság három jelentéssel szerepelt a kairói ülésen. „*A termelő tevékenység indexei*“ című jelentést A. W. Flux készítette; „*A gabonakészletek statisztikája*“ című jelentés szerzője Umberto Ricci a római egyetem professzora; végül A. Loveday, a Nemzetek Szövetségének gazdasági osztályvezetője: „*Jelentés a cukorról*“ címen terjesztette be dolgozatát.

Flux jelentésében kívánatosnak tartja, — és ezt a Statisztikai Intézet határozatképp ki is mondta, — hogy minden állam, amelynek eléggé fejlett ipara van, ha általános termelési statisztikai felvétele nincs is, lehetőleg minél gyakrabban tegye közzé az egyes iparágak statisztikáját. Magyarország önérzettel utalhat itt arra, hogy ezen a téren úttörő munkát végzett, mert

Hegedűs Sándor egykori kereskedelemügyi m. kir. miniszter elévülhetetlen érdeme, hogy gyáripari statisztikai felvételt készítettett és ezzel Magyarországnak biztosította Európában egy részletes, használható és úttörő ipari termelési felvétel készítésének elsőbbségét. Ez iparstatisztikai felvételeket 1899-ben hajtották végre. Majd az 1906. évi gyáripari termelésre vonatkozólag megismételték. A háború után pedig már rendszeresítettük a gyáripari termelési statisztikai felvételeket.

Flux tulajdonképpen azt akarja elérni, hogy számszerűen megállapítható legyen az az értéktöbblet, amelyet az ipari tevékenység biztosít az általa feldolgozott nyersanyagoknak és félgyártmánynak. Az ipari termelési statisztika ugyanis nagy nehézségekkel kénytelen megküzdeni. Az egyes iparágak tudvalevőleg egymással össze vannak fonódva, az egyik gyakran a másikon épül fel, amennyiben az egyik ipariüzem olyan anyagokat dolgoz fel tovább, amelyeket nyers vagy félkész állapotban más iparok állítanak elő. Ha ezt a statisztika nem venné figyelembe és az egyes iparcsoportok termelésének összértékét venné fel, úgy a kétszeres számbavétel képezné a szabályt. Tehát az egyes iparágakban csak azt az értéket szabad számbavenni, amely mint értéktöbblet jelentkezik a feldolgozott anyagoknál az ipari tevékenység révén.

Nem lehet feladatunk ez összefoglaló ösmertetésében Flux jelentésének részleteire kiterjedni, ezért csak a főbb szempontokat fogjuk kiemelni.

Az ipari statisztikai felvételeknek nemcsak a termelés értékét, hanem a mennyiségét is fel kell tüntetnie. Egy jól vezetett és helyesen berendezett iparban az össztermelés értéke és a tiszta termelés értéke bizonyos állandó arányt mutat. Ezért az össztermelés értékéből mindég pontosan következtethetünk az illető ipar termelékenységére.

Kívánatos, hogy a mennyiségi és értékadatok kiegészítsenek az ipari tevékenység megmérésére alkalmas egyéb indexekkel. Ezek az indexek különösen azokban az esetekben szükségesek, amikor egyes iparágak tiszta termelésére vonatkozó adatok egyáltalában nincsenek, vagy már nagyon elévültek. Ilyenkor közvetett eszközkhöz kell folyamodnunk. Alapul vehetjük indexek gyanánt a különböző termelési tényezőkre vonatkozó adatokat. Így a felhasznált nyers anyagokat és félgyártmányokat, amelyeknek mennyisége megbízható alapot nyújt a termelés értékének megállapítására, különösen oly iparokban, amelyek állandó típusú árukat állítanak elő; ahol ellenben az előállított áruk típusa változik, ott a felhasznált nyersanyag és félgyártmánynak a termelés értékéhez való aránya is változik.

Index gyanánt szolgálhatnak a működésben lévő gépek és felszerelések. Megjegyzendő azonban, hogy a gépek teljesítménye annál kevésbé szolgálhat a termelés értékének megállapításánál alapul, mennél változatosabbak egy valamely iparágban az alkalmazott gépek és az előállított áruk. Így az olvasztókemencék száma helyes mértékül szolgálhat a vasiparban, ha átlagos kapacitásuk állandó jellegű. Hasonló az eset az üzemben levő orsó számával a szövőiparban.

További index a felhasznált motorikus erő (kilowatt-óra, gőzlőerő, az energia előállítására szolgáló szénfogyasztás, stb.) És pedig oly iparokban, ahol a termelés súlypontja a mechanikai erő közreműködésén van és ennek alkalmazási ideje és mérve viszonylag állandó.

Oly iparokban, melyeknél nem a gépi munkán, hanem az emberi munkán van a főszűl, az alkalmazott munkások száma megbízható alapot nyújthat az ipari tevékenység indexének megállapítására. A munkások száma kombinálendő a munkahetével, munkanapokkal, illetve munkahetek számával és a kifizetett munkabérek összegével.

Hogy milyen körülmények között gondaliparkodik *Flux* az ipari termelés értékének kipuhatólására irányuló módszert megállapítani, arra nézve jellemző, hogy a még teljesen el nem készült gyártmányokban megtestesült ipari termelő munka értéke sem kerülte el figyelmét. A produktív tevékenység megállapítása céljából tehát segédeszközök gyanánt feljegyzendők az átvett megrendelések érték és mennyiség szerint; a lebonyolított szállítások; és végül az időszak végéig még végrehajtandó megrendelések, ugyancsak mennyiség és érték szerint.

A nemzetközi összehasonlíthatás céljából a jelentés részletesen felsorolja azokat az iparágakat, amelyekre a statisztikai felvételek vonatkoznak, mint a bányászat, kohászat, gépgyártóiparok, textiliparok, stb., azonban fő, hogy minden ország elsősorban azon iparágait tegye vizsgálódás tárgyává, melyek az egész ország ipari tevékenysége szempontjából a legjelentéke-nyebbek.

A jelentés ama óhajlásának ad kifejezést, — amihez a Nemzetközi Statisztikai Intézet erre vonatkozólag hozott határozatával hozzájárult —, hogy valamint a külkereskedelmi forgalom adatai havonként nyilvánosságra hozatnak, épp úgy havonként közölteendők volnának az ipari termelés főbb adatai is, mert az ipari élet vezetői csak így nyerhetnek tájékozódást az ipari tevékenység hullámzásáról. Az évi kimutatás nem elegendő az általános gazdasági helyzet gyakoribb megismerésére.

Igyekeznünk kell az autonóm hatósági és magánszervezeteket, tudományos intézeteket és ipari szervezeteket vagy társaságokat megnyerni annak, hogy a jelzett feltételeknek megfelelő felvételeket eszközöljenek.

Fontos, hogy a kutatások alapjául szolgáló részletadatok legteljesebb titokbanmaradása biztosíttassék.

Végül a függelékben érdekes kimutatást találunk arra vonatkozólag, hogy az Észak-Amerikai Egyesült Államok ipari felvételeinek adatai szerint, a gyártás által előállított értéktöbblet a termelvény értékéhez viszonyítva az összes iparokban átlag volt:

1914-ben	40·7%
1919-ben	40·1%
1921-ben	42·0%
1923-ban	42·8%

Míg a munkabér aránya a gyár által előállított értéktöbbletthez viszonyítva volt:

1914-ben	41·3%
1919-ben	42·0%
1921-ben	44·8%
1923-ban	42·6%

Flux javaslatait a Nemzetközi Statisztikai Intézet határozattá emelte, vagyis óhajtonak jelezte az iparstatisztikai felvételek fogatosítását és így valószínű, hogy azokban az államokban is, amelyekben eddig nem volt, a jövőben iparstatisztikai felvételek lesznek a tudomány és a gyakorlati gazdaságpolitika javára.

Umberto Ricci — amint említettük — a gabona, különösen a búzakészletek statisztikájáról terjesztett az Intézet elé, matematikai képletekkel és mértani ábrákkal kiegészített értékes jelentést. A gabonakészletek pontos statisztikai felvétele sok nehézséggel jár. A nemzetközi mezőgazdasági intézet több mint 15 év óta tesz erőfeszítéseket a gabonakészletek statisztikai felvételének tökéletesbítése érdekében, anélkül, hogy az óhajtott eredményt elérte volna. Pedig a világ gabonakészletének ösmerege egyik értékes biztosítékát nyújtana a gyakran erős áringadozások kikerülésének és a fogyasztás helyi és idői egyensúlyba hozatalának. A gabonakészletek statisztikájának tökéletesbítésére törekedett Ricci professzor elabórátuma, amelynek alapján a Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói ülésén kimondta, hogy bár számot vet a nagy nehézségekkel, amelyek egy teljes és rendszeres gabonakészlet statisztikai felvételének útjában állanak, és teljesen méltányolva egyes kormányok és társadalmi intézetek részéről kifejtett törekvéseket, szükségesnek tartja a meglévő statisztika tökéletesbítését és kiterjesztését.

Egy nemzet gabonakészlete a gabona összessége, amely valamely adott pillanatban egy országban van. Ezt a készletet pontosan megállapítani soha nem lesz lehetséges. Még kevésbé az egész világon egy adott pillanatban meglévő összmenynységet.

Gabonakészlet alatt különböző gabonaművek értendők. A statisztika tárgyát képező gabonafélék között az öt legfontosabb: a búza, az árpa, a rozs, a zab és a tengeri. Ezek között a legjelentékenyebb a búza. A gabonaművek folytonos átalakulás tárgyai. A gabonát elvetik, az csírázik; néha hasznosítják, még zöld állapotban,

takarmány gyanánt; leggyakrabban ellenben folytatja növényi életét, míg learatják, megőrlik, stb. A liszt átalakul kenyérré, tésztává, süteménnyé. A korpa a marhához kerül és átalakul hússá, tejjé, stb. Ez az átalakulás szakadatlan. Kérdés tehát, hogy a statisztikus mely stádiumban álljon meg kutatásainál? Más szóval a „gabonakészlet“ kifejezésnél mit jelentsen tartalmilag a fentiek szerint a „gabona“ szó. Kétségtelen, hogy akkor járunk el helyesen, ha a gabonát *szemes* állapotában vesszük. Tehát nem fog bennünket érdekelni a gabona elvetésének pillanatától a learatásig. Másfelől, ha a gabonát már megőrölték és lisztté alakították, úgy a lisztmennyiség a meglévő gabonamennyiséghez adandó. Mert a liszt, éppúgy, mint a gabona, kereskedelmi műveletek és szállítás tárgya. Ez az oka annak, hogy a készlet-statisztikában a „liszt“ rovata ott található mindég a „gabona“ rovata mellett, amikor is a liszt bizonyos *coefficiens* alkalmazásával az illető gabonamennyiséghez adatik.

A gabona világművelete folyton változik, éppúgy, mint a népesség, amelynek fő táplálékát képezi.

Ricci jelentése alapján a Nemzetközi Statisztikai Intézet ama óhajtásának adott kifejezést, hogy mindég világosan meg legyen határozva minden gabonafélére külön a készlet, amelyre vonatkozólag a számokat közzéteszik és pedig *a)* úgy a hely tekintetében, ahol a készletek vannak, vagyis mennyi van a gazdaságokban, a közraktárakban, mennyi szállítás közben az úton, a malmokban és így tovább; *b)* pontosan megjelölendő az időpont, amelyre a számok vonatkoznak; *c)* éppúgy az állapota a készletnek, vagyis megjelölendő, hogy szemes gabonáról van-e szó, vagy lisztről, amely megfelelő *coefficiens* alkalmazásával szemes gabonára számítandó át. Ugyancsak kifejezte az Intézet azt az óhaját is, hogy évenként két-háromszor, január 1-én és augusztus 1-én, és ha lehetséges, március 1-én történjék a felvétel és pedig a gazdaságokban lévő készleteknél megkülönböztetve, mennyi szolgál abból bevetésre (tehát vetőmag gyanánt), mennyi emberi táplálkozásra, mennyi állati eledelül és mennyi eladásra. Amennyiben közvetlen adatok hiányoznának, vagy azok kiegészítendőek lennének, úgy közvetett adatgyűjtéshez kell folyamodni, amelynek alapját a már előbb megállapított utolsó készlet, az időközben termelt és elfogyasz-

tott mennyiségek és végül az országba külföldről behozott és onnan kivitt mennyiségek kell hogy képezzék.

Kívánatos továbbá, — az Intézet határozata szerint —, hogy a világmérlegekben, amelyeknek célja szemléltetővé tenni a különböző országok feleslegeit és szükségleteit megvilágíttassék, vajjon az előre látható szükségletek normálisak-e, vagy pedig csak minimumot képviselnek és mely időszakra vonatkoznak a szükségletek és mennyi időre kell szolgálni a feleslegeknek.

Végül kívánatosnak tartja az Intézet, hogy egy központi intézmény, mint a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet, létesítsen egy időszakos átlagos görbét a világ bruttó termeléséről, a vetésre szánt mennyiségről és minden fő gabonanem, főképp a búza netto világtermeléséről.

Ugyanaz az intézmény grafikailag ábrázolhatná a normális görbe évi változásait, amely módon eljuthatni az évenkénti időszakos görbéhez.

Kétségtelen, hogy a gabonakészletstatisztika tökéletesbítése az egész világ érdeke és indokol minden törekvést és költséget e cél érdekében.

Míg Ricci jelentése tisztán módszertani szempontból foglalkozik a gabonakészletek statisztikájával, addig *Loveday* a cukorkészletek statisztikáját nemcsak metodológiailag, hanem a tényleges számszerű eredmények szempontjából is tárgyalja.

A legtöbb államban a cukor állampénzügyi ellenőrzés alá van vetve és ezekben az államokban a készletek tulnyomó részét, amelyek nem kiskereskedési célokra vannak rendeltetve, vagy amelyekre más termékek gyárosainak nincs közvetlen szüksége, vámraktárakban őrzik, mert senkinék sem érdeke nagy készletek tartása, amelyek után az adókat már lefizették, mivel így a tőkék immobilizáltak, amelyek nemcsak a cukor értékét, hanem a lefizetett adók összegét is képviselik. A cukorkészletek statisztikájának gyűjtésére két módszer lehetséges. A kívánt adatok vagy a közraktárak és egyéb raktárak igazgatóitól kérhetők, ahol a készletek vannak, vagy a készletek tulajdonosaitól. Ahol a cukor állampénzügyi ellenőrzés tárgya, ott a raktáraktól fogjuk az adatokat beszerezni, mert az állami tisztviselők a szükséges adatokkal kell hogy már rendelkezzenek.

Azokban az országokban, ahol az összes cukor, tehát úgy a belföldi, mint az idegen, fogyasztási adó és vám alá esik, a statisztikának azt a cukorkészletet is fel kell venni, amely után az adókat még nem rótták le. Az adatokat nem a készletek tulajdonosaitól, hanem azoktól kell kérni, akik a cukorkészleteket őrzik. Az adatokat a kormányok gyűjtsék és tegyék közzé.

Nyilvánvaló, hogy a statisztikai adatoknak azokra a cukortermékekre kell vonatkoznia, amelyek állampénzügyi ellenőrzés alá vannak vetve. Általában „cukor”-nak tekintendő a nyerscukor és az abból nyert finomított cukor; ellenben a melasse, a glukóz és egyéb termékek nem értendők ide. Leltározni kellene évenként a raktárakban lévő készleteket, ideértve a gyárakat is. A készletek havi vagy egyéb időszaki statisztikájának elkészítésénél fel kell használni, az évi leltár eredményeivel kapcsolatban, azokat a lajstromokat, amelyeket a vám- és egyéb raktárak ellenőrzésével megbízott kincstári tisztviselők vezetnek és amelyekből a behozott és kivitt cukormennyiségek megállapíthatók, valamint az ellenőrzés alá vetett gyárak által termelt nyerscukor-mennyiségek. Elvileg helyes, ha az átvitel tárgyát képező áru, vagyis a tranzitoforgalomban lévő cukor mindaddig nem töröltetik a raktár készleteinek lajstromából, ahonnan azt külföldre küldték, míg annak a rendeltetési helyre való beérkezéséről az értesítést át nem vették. Kívánatos, hogy a különböző országok kormányai készleteik számadatait tegyék közzé és pedig a pontosabb összehasonlítás végett finomított cukorra átszámítva, de minden esetben kimutatandó, hogy hány százaléka a készletnek lett átszámítás útján megállapítva.

A világ nyers répacukor termelése 77,678.000 q. volt az 1926/27. évben. Míg közvetlenül a háború előtti évek átlaga volt 83,999.000 q. A nyers nádcukortermelés az egész világon 1926/27. évadban 159,185.000 q. volt. Míg közvetlenül a világháború előtt az évi átlag 96,237.000 q. volt. Míg a répacukortermelés visszaesett a háború után, addig a nádcukortermelés hatalmas fejlődést ért el.

Igen érdekes jelentéssel gazdagította az ülés anyagát Michel Huber, Franciaország statisztikai hivatalának igazgatója. Ugyanis a római ülésen, 1925-ben, külön bizottságot küldtek ki a reális munkabérek nemzetközi összehasonlítására vonatkozó

problémák tanulmányozására. *Huber* szerkesztette és terjesztette elő a bizottság jelentését: „*A reális munkabérek nemzetközi összehasonlítása*“ címen. A munkabérstatisztika nem egyéb, mint az árstatisztika egy része, amely azonban külön tanulmányozást igényel. A munkabér, v. i. egy meghatározott munka ára két különböző szempontból vizsgálendő: a munkaadóból, aki azt fizeti és a munkásból, aki azt kapja. A munkaadóra nézve a fizetett munkabér a termelési költség egyik eleme. A munkásra nézve a munkabér nemcsak egy bizonyos munkamennyiség ára, hanem jövedelem is és pedig legtöbbször az egyedüli jövedelem, mely az ő és családja létét van hivatva biztosítani. A munkabérstatisztika egyik fontos célja kimutatni, hogy mily mérvben képes a munkás fontos szükségleteit kielégíteni, azaz béréből ő és családja megélni. A munkabért pénzben fejezik ki. A pénzben kifejezett munkabér: a névleges munkabér, mely összehasonlítható, ha a pénzegységek egymáshoz viszonya nem változik, vagyis ha a pénz értéke állandó. Csakhogy a pénz vásárlóereje értékállandósága mellett is igen változó. Hogy ellensúlyoztassék a munkabérek összehasonlításánál előálló zavar, amely a pénz vásárlóerejének különbözőségéből keletkezik: arra törekednek, hogy a névleges munkabérből levezessék a reális munkabért, vagyis a megfelelő vásárlóerőt, hogy a munkabér a munkás megélhetéséhez szükséges dologi javakban legyen kifejezve. A reálmunkabér tehát a munkabér pénzben kifejezett értéke az árszínvonalhoz viszonyítva. A probléma nehézsége szembeütő.

A reálmunkabérnek ki kell fejeznie a névleges munkabér által nyújtott vásárlóerőt, vagyis azt, hogy a munkás mennyi dologi javat szerezhet magának egy bizonyos munkamennyiség fejében kapott összegért. A reálmunkabérek meghatározásához szükséges elemeket keresni kell egyrészt a névleges munkabérstatisztikában, másrészt a munkáscsaládok kiadásaira vonatkozó adatokban, vagyis az életfenntartási költségek statisztikájában. Vagyis a munkabérek és életfenntartási költségek statisztikájának egybevetéséből határozható meg a reálmunkabérek színvonala.

Az Intézet — a referens javaslatának megfelelően — kimondta, hogy a reálmunkabérekre vonatkozó számítások eredményeivel együtt közléteendők a névleges

munkabérekre, az árakra és a felhasznált munkásháztartási budget-típusokra vonatkozó elemi adatok is, éppúgy, mint a követett módszerekre vonatkozó kielégítő utalások, hogy ilymódon az eredmények és az összehasonlítás szempontjából a fenntartások megfelelő értékelése lehetővé váljék.

A felhasznált névleges munkabérek elvileg kell hogy megfeleljenek ugyanazon munkaegységnek, számot vetve e munka tartalmával, belterjességével és produktivitásával. Ha hasonló foglalkozásokról van szó, általában munkaegység gyanánt az időegység alapján jelentkező munkaegység veendő fel.

Munkabér gyanánt az összmunkabér veendő figyelembe, amely az összes járandóságot, a jutalmakat, a munkaadót vagy munkást terhelő munkásbiztosításhoz való hozzájárulásokat, a különböző kártalanításokat és a pénzben becsült természetbeni javadalmazásokat kell hogy magában foglalja.

Az életfenntartási költségekre vonatkozó számítások alapjául vett budget-típus, elvileg, kell hogy magába foglalja mindama kiadások összegét, amelyek egy munkáscsalád lényeges szükségleteinek kielégítésére kellenek, hogy ily módon a névleges munkabér vásárló ereje megbecsülhető legyen.

A reálmunkabérek csak akkor hasonlíthatók kielégítő módon össze, ha a megfigyelt összes munkások életmódja az egész megfigyelés alatt nem tér el nagyon érzetően attól, amely a számítások alapjául vett változatlan budget-típusnak megfelel.

Ha az összehasonlítás oly munkásokra vonatkozik, akiknek normális életfeltételei lényegesen különbözők az általános gazdasági helyzet faji vagy éghajlati vagy egyéb befolyások folytán, úgy az eredményeket csak a reális munkabérek viszonylagos színvonalát mutató első megközelítő adatoknak tekinthetjük.

Ha a reálmunkabérek a különböző országokban összehasonlítjuk, helyesebb azt foglalkozási csoportok szerint végezni, mint mezőgazdaság, bányászat, építkezés, stb.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet kívánatosnak mondta, hogy a reális munkabérekre vonatkozó problémák tanulmányozása tovább folytassék.

Míg *Huber* a reálmunkabérek a munkások gazdasági helyzete, addig *A. L. Bow-*

ley professzor a munkaadók szempontjából tette statisztikai vizsgálódása tárgyává: „Bizottsági jelentés a munkabérek, mint a termelési költség elemei” című dolgozatában, melynek célja a béreket összehasonlítani a munkahozadékkal, illetve a munkabéreket az összes termelési költségekhez arányítani.

Mint hogy a termelés munkaköltségének statisztikai összehasonlítása különböző korok és országok közt az adatgyűjtés jelen állása mellett nem volt lehetséges, a bizottság munkája a problémák tudományos vizsgálatára, a kérdés megoldásához szükséges adatok megállapítására szorított.

Az adatszerzés négy alakja lehetséges. 1. A munkaköltség az egyéb termelési költségekhez viszonyítva. 2. A munkaköltség az eladási értékhez viszonyítva. 3. A munkaköltség a termelt mennyiséghez viszonyítva. 4. A termelt mennyiség a munkások számához vagy a munkaórákhoz viszonyítva.

Az Intézet felismerve a munkaköltség mérésének fontosságát, a bizottságot a probléma további kutatására és újabb jelentés beterjesztésére hívta fel.

A kairói ülésen a *belföldi fuvarozási statisztika* is szóba került, ama jelentés alapján, amelyet az e kérdés tanulmányozására kiküldött bizottság nevében J. I. Craig terjesztett elő. Maga a bizottság jelentését ideiglenesnek és hiányosnak jelzi. Ma már a fuvarozási, illetve közlekedési statisztikának nemesak a vasúti- és viziúti szállítással, hanem a közúti és légtúti közlekedéssel is kell foglalkozni az automobil és repülőgép jelentőségének fokozódásával.

Alapvető szabály, hogy: 1. a fuvarozott tárgyak osztályoztassanak; 2. a fuvarozott tárgyak mértékegysége megállapítottassék; 3. a szállítási eszközök osztályoztassanak; és pedig aszerint, hogy megrögzítettek, mint a vasutak, tartozékaikkal, a belföldi viziúttak, tartozékaikkal, a főkötutak, a légiúttak, tartozékaikkal; vagy pedig ingók, mint a vasutak gördülő anyaga, a hajók, vontatógözösök és egyéb egységek a csatornákon, az automobilon, teherkocsik, vontatómotorok, állati vontatásra szolgáló kocsik, a szárazföldi fuvarozás céljaira, végül a légi szállításra szolgáló repülőgépek és kormányozható léghajók; 4. a szállítási eszközök különböző egységeinek mértékei (hajók tonna tartalma, motorok lóereje, stb.) kimutatandók; a belföldi szállítás terén végzett munkamennyiség kimutatandó stb.

Épp úgy kívánatos, hogy a szállított áru természete, mennyisége, értéke és a feladó és rendeltetési hely, valamint a szállításhoz keletkező értékemelkedés kimutattassék. Ez utóbbi követelmény (bár rendkívül érdekes statisztikai adat volna), alig lesz gyakorlatilag megvalósítható.

Az ily fuvarozási statisztika megvalósítása nagyon költséges, de fedezhető volna fuvarlevelek csekély statisztikai megilletéke révén. Az Intézet felhívta a bizottságot munkálatainak folytatására.

Látható, hogy a kairói ülés gazdag anyagot tárgyalt a gazdasági statisztika terén és nagyon méltánylandó erőfeszítéseket tett az alkalmazandó módszerek tökéletesítése érdekében.

Fellner Frigyes dr.

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Néptömrülés.

Agglomération de population.

A népesség gazdaságtársadalmi és kulturális helyzetére velnek világot a *néptömrülési* adatok, vagyis azok az adatok, amelyek a népességet együttélésük helyének nagysága szerint kategorizálják. Számolni kell azonban azzal, hogy a statisztika, amidőn a népességet végső eredményben városi és falusi népességre tagozza, a gyakorlatban a közigazgatási beosztás alapulvételével állapítja meg a népelhelyezkedés két főtípusát s így kénytelen a város határában fekvő puszták, tele-

pek stb. lakosságát is városi népességnek számitani, holott a népesség eme része tulajdonképpen falusi népesség.

A néptömrülésre vonatkozó nemzetközi adatok alakulását vizsgálva, éles világításban mutatkozik a tendencia, hogy a nagyobb lakosságú tömrülési közületekben — városokban — élő népesség a kisebb közületekben — falvakban — élő népességhez képest az idők folyamán egyre nagyobbá vált. Ennek oka egyrészt az, hogy a falu a megművelhető földterület adottsága folytán kevésbé képes a lakosságot szaporodásának arányában eltartani, mint az új és új megélhetési le-